РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.95-105>

УДК 343.91-051

П. С. Біленко,

фахівець відділу організації служби
Донецького юридичного інституту МВС України
(м. Маріуполь, Україна)

e-mail: pavel-bilenko1984@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-0072-7280>

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИВДНИКА

У статті розкрито кримінологічну характеристику осіб, які вчиняють домашнє насильство. Указано, що насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішої психологічної та фізичної шкоди, ніж аналогічні вчинки від сторонніх осіб. Проаналізовано структурні елементи кримінологічної характеристики кривдника, зокрема соціально-демографічні, кримінально-правові та соціально-психологічні ознаки. Зроблено висновок, що домашнє насильство вчиняють чоловіки (96,6 %) вікової групи 21-40 років, із них син – 50 %; особи мають повну середню освіту (50 %), офіційно не працевлаштовані (96,52 %), а 62 % з них раніше не притягувалися до кримінальної відповідальності й 32,75 % перебували в стані алкогольного сп'яніння. Місце реєстрації та місце фактичного проживання в 65 % осіб співпадають.

Ключові слова: злочинність, особа злочинця, домашнє насильство, особа, що вчинила домашнє насильство, кривдник, соціально-демографічні ознаки, кримінально-правові ознаки, соціально-психологічні ознаки

Постановка проблеми. Свобода від насильства – основне право людини. Домашнє насильство – один із найчастіших злочинів, які вчиняються щодня й майже щохвилини. Поширення проявів домашнього насильства не лише руйнує гармонію, злагоду в родині, спричиняє сімейне неблагополуччя, а й виступає однією з передумов злочинності в суспільстві загалом. Насильницькі дії з боку членів власної родини завдають серйознішої психологічної та фізичної шкоди, ніж аналогічні вчинки від сторонніх осіб. Вони порушують основний принцип життєдіяльності родини – безпечне та комфортне існування будь-якого її члена. Без подолання цього соціально небезпечного явища неможливо створити умови для самореалізації людини, реалізації принципів рівних прав, свобод і можливостей людини й громадянина. Важливу роль у протидії цьому соціально негативному явищу відіграє дослідження кримінологічної характеристики особи, яка вчиняє домашнє насильство, тобто кривдника, а також формулювання його кримінологічного портрету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за насильство, у тому числі домашнє, а також кримінологічної характеристики осіб, що вчинили домашнє насильство, досліджували у своїх

працях багато науковців, серед яких Ю. Баулін, А. Блага, В. Борисов, В. Буроменський, В. Голіна, Ю. Грошевий, О. Гумін, І. Жилінкова, Л. Колос, Л. Кривоченко, Ю. Лук'янова, У. Митник, О. Руднева, О. Сердюк, В. Сташис, В. Тацій та ін. Проте у зв'язку з набранням 11 січня 2019 року чинності змін до закону України про кримінальну відповідальність, внесених Законом України № 2227-VIII від 6 грудня 2017 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», питання кримінологічної характеристики кривдника набуває ще більшої актуальності.

Формування цілей. Метою статті є визначення кримінологічно значущих ознак структури особи злочинця, який вчиняє домашнє насильство, що дасть змогу визначити його типовий кримінологічний портрет, а отже, розробити рекомендації з удосконалення діяльності щодо протидії цьому суспільно небезпечному явищу.

Виклад основного матеріалу. У кримінологічній науці існують різні точки зору щодо поняття «особа злочинця», проте досить тривалий час воно є дискусійним. Різні автори, використовуючи дане поняття, тлумачать його неоднозначно,кладаючи в той самий науковий термін різний зміст. Так одні вчені застосовують понятійний апарат кримінального права, називаючи особистість злочинця «суб'єктом злочину з кримінологічної точки зору» та отождожуючи злочинця із особою людини, що вчинила злочин [1, с. 91-92]; інші вживають термін «злочинна особистість» або «злочинна людина», підтримуючи пропозицію ще Ч. Ломброзо; треті дослідники застосовують описовий метод, розкриваючи досліджуване поняття шляхом переліку тих суспільних ознак, що притаманні «особі злочинця». На думку Н. Кропачова, особа злочинця – це сукупність соціально-демографічних, моральних і правових властивостей, ознак, зв'язків, відношень, що характеризують особу, яка вчинила злочин, і впливають на її злочинну поведінку [2, с. 78]. О. Алексєєв вважає, що особа злочинця – це сукупність соціально значущих властивостей, які в поєднанні із зовнішніми умовами (ситуацією) впливають на злочинну поведінку. Причому автор вважає за необхідне відзначити правомірність висловлювання про те, що визначення особи злочинця як такої особи, котра вчинила злочин, має формальний відтінок [3, с. 84]. Ю. Антонян під особою злочинця розуміє сукупність інтегрованих у ній соціально значущих негативних властивостей, що утворилися в процесі їх різноманітних та систематичних взаємодій з іншими людьми [4, с. 79]. І. Даньшин, розглядає особу злочинця як сукупність істотних та стійких суспільних ознак і соціально зумовлених біопсихологічних особливостей індивіду, що, об'єктивно реалізуються у вчиненні конкретного злочину (злочинах), надають його вчинку характер суспільної небезпеки, а винний особі - властивість суспільної небезпеки, у зв'язку з чим вона притягується до відповідальності, передбаченої кримінальним законом [5, с. 126]. Не вдаючись до полеміки щодо правильності того чи іншого погляду на поняття «особи злочинця», ми підтримуємо загальноприйняте визначення особи

злочинця як комплексу соціально значущих ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину (особу), винну в порушенні закону про кримінальну відповідальність.

Загальноприйнятою є підхід, що структура особи злочинця передбачає наявність трьох груп ознак (властивостей, якостей): 1) соціально-демографічні (стать, вік, соціальне становище, рівень освіти, сімейний стан, рід занять тощо); 2) кримінально-правові (зміст і мотивація, одноосібний чи груповий характер злочинної діяльності, тривалість та інтенсивність злочинної діяльності, наявність чи відсутність судимості тощо); 3) соціально-психологічні властивості та якості осіб, які вчинили злочин (світогляд, інтереси та життєві установки).

Проте існують й інші точки зору щодо структури особи, зокрема щодо особи, яка вчиняє домашнє насильство. Так, наприклад, А. Блага надаючи кримінологічну характеристику осіб, які вчинили насильство в сім'ї, вважає, що в якості основних елементів такої структури є наступні: соціально-демографічні, кримінально-правові, соціально-рольові та морально-психологічні характеристики [6, с. 92]. На наш погляд, ці два підходи є тотожними, оскільки об'єднують такі ознаки особи злочинця як соціально-демографічні та кримінально-правові. Що ж стосується соціально-психологічних властивостей, то ми вважаємо, що вони містять два елементи, визначені А. Благою, - соціально-рольові та морально-психологічні характеристики.

Виходячи із вищевикладеного, ми будемо проводити кримінологічну характеристику кривдника за такими ознаками як: соціально-демографічні, кримінально-правові та соціально-психологічні властивості.

1. *Соціально-демографічна характеристика кривдника*, містить дані про стать, вік, освіту, місце народження й проживання громадянство та інші дані демографічного характеру. З одного боку ці характеристики особистості не є криміногенними й не характеризують окрему особу як злочинну особистість. Але якщо ці дані беруться на рівні окремих видів злочинності, зокрема щодо домашнього насильства, то вони дають необхідну наукову інформацію про особу кривдника. Проаналізувавши вироки кримінальних справ можна відзначити, що домашнє насильство зазвичай вчиняють чоловіки - 96,6 %, жінки - 3,4 %. Подібні висновки зроблено й іншими дослідниками цієї проблеми. Зокрема, А. Блага відзначає, що за статевою ознакою домінування як серед осіб, які перебували на профілактичному обліку, так і серед злочинців, дорослі особи чоловічої статі [6, с. 94]. Що ж стосується віку кривдників, то в різних учених він не однаковий. За даними дослідження А. Благої, це 21-29 та 30-39 років, а за висновками науковців О. Бандурки, К. Левченко, І. Трубавіної - 30-39 та 40-49 років. Так О. Гумін вважає, що пік вчинення насильства у віці 36-40 років становить 37,5, у 31-35 років - 26% [7, с. 174]. Дослідник Б. Головкін, аналізуючи кримінологічні риси особистості сімейно-побутового насильницького злочинця, зазначає, що найбільша криміногенна активність характерна для одружених чоловіків у віці 30-50 років із середнім освітнім рівнем, що певним чином зумовлено кризовими періодами їх особистого й сімейного життя

[8, с. 45]. Проведений нами аналіз кримінальних вироків за ст. 126-1 КК України, дозволяє констатувати, що вік чоловіків-кривдників становить 25-40 років, а жінок – 25-30 років. Така достатньо висока кримінальна активність у віці 25-30 років певною мірою пояснюється тим, що в цьому віці, як правило, вирішуються найважливіші питання: кар'єра, створення сім'ї, придбання житла, самореалізація, побудова життєвих планів на майбутнє тощо. Проте реалії сьогодення не вирішують безпроблемно такі доленосні питання, а тому в молодих людей виникають значні складнощі, непорозуміння, безвихідні ситуації, на ґрунті яких з'являються почуття озлобленості, постійного незадоволення, марних сподівань, відсутність життєвих перспектив. І як наслідок подібних настроїв – численні конфлікти, внутрішній протест проти такого становища, агресивність, пошук винних, якими переважно виявляються члени сім'ї або інші особи, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання. А тому насильницькі посягання проти життя та здоров'я особи, що здійснюється злочинцями цієї вікової групи, здебільшого носять зухвалий та агресивний характер, забарвлений високою імпульсивністю [9, с. 63]. Що стосується освіти, то вважається, що злочинці мають нижчий рівень освіти порівняно із законослухняними громадянами. Деякі дослідники насильницької (куди відноситься й домашнє насильство) та корисливо-насильницької злочинності відзначають, що ця категорія злочинців має найнижчий рівень освіти. Що ж стосується осіб, які вчинили домашнє насильство, то 50 % з них мають повну середню освіту, 17,24 % – професійно-технічну або середню спеціальну, 3,44 % – вищу освіту, а 1,74 % – незакінчену середню та незакінчену вищу освіту. Усі без винятку особи, які вчинили домашнє насильство, є громадянами України. Лише 2 особи (3,44 %) народилися в Російській Федерації. Місце реєстрації та місце фактичного проживання у 65 % збігаються, а 1,74 % серед них не мають місця реєстрації.

2. Щодо *кримінально-правових ознак кривдника*, то згідно з даними, які наводить А. Блага, кожен третій зі злочинців цієї категорії раніше вчиняв злочини, серед яких домінують злочини корисливої спрямованості, тобто крадіжки (36 %), грабежі (9 %), розбої (4 %), умисне знищення або пошкодження чужого майна (2 %), шахрайство та вимагання (1 %), а також злочини насильницької спрямованості (24 %), зокрема статеві злочини (6 %). Крім того, серед осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми, щороку майже кожна п'ята особа продовжує протиправну поведінку, повторно вчиняючи такі дії. Проте аналіз вироків кримінальних справ за ст. 126-1 КК України дає нам змогу стверджувати, що 62 % осіб, які вчинили домашнє насильство, раніше до кримінальної відповідальності не притягувалися, 19 % з яких вважаються не судимими за ст. 89 КК України та 19 % – судимими. Остання категорія кривдників (особи, що мають судимість) притягувалися до кримінальної відповідальності за вчинення таких злочинів, як: крадіжка (13,79 %), умисне тяжке тілесне ушкодження (3,44 %), незаконне заволодіння транспортним

засобом (3,44 %), погрозу вбивством (1,72 %), побोї й мордування (1,72 %), погрозу знищення майна (1,72 %), порушення правил адміністративного нагляду (1,72%), шахрайство (1,72 %), грабіж (1,72 %), умисне легке тілесне ушкодження (1,72 %), незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (1,72 %), викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання (1,72 %), порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (1,72%), незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (1,72 %).

3. *Соціально-психологічні ознаки особистості злочинця* характеризують спрямованість особистості, її мотиваційну сферу, систему потреб, уподобань та інтересів конкретної особи. Вважається, що спрямованість (установка) таких осіб є асоціальною, мотивація є анархічною, егоїстичною. Потреби є викривленими, а способи їх задоволення - суспільно небезпечними. Для окремих злочинців є характерним психологічне відчуження, відсутність емоційних контактів з іншими людьми. Світ сприймається ними як негативний, ворожий . Це обумовлює внутрішню готовність до вчинення злочинів з метою захисту своїх інтересів або інтересів своєї соціальної групи. Що ж стосується осіб, які вчинили домашнє насильство, то серед соціально-психологічних властивостей особистості кримінальника важливу роль відіграє така антигромадська установка, як готовність особи за відповідних умов мікросередовища діяти суспільно небезпечним способом. О. Гумін зазначає, що дослідження кримінальних справ, у яких жертвою сімейних злочинів був неповнолітній, засвідчило, що серед встановлених мотивів більшу частину становлять неприємні стосунки (55,5%). Друге місце серед встановлених мотивів посідають помста та корисні мотиви - 22 % і 18,5% відповідно. Такий результат не випадковий, оскільки винних нерідко штовхає на вчинення злочину прагнення помститися за колишні приниження, побиття, знущання, дійсні чи уявні зради, що актуалізуються під час міжособистісних зіткнень. Інші мотиви становлять близько 4% [7, с. 175]. Крім того, за даними, які наводить О. Гумін, 73,2 % засуджених на момент вчинення злочину перебували в стані сп'яніння. Для порівняння, як зазначається в окремих літературних джерелах, від 50 до 70 % умисних вбивств вчиняються в стані алкогольного сп'яніння [7, с. 175]. Що ж стосується проведеного нами аналізу кримінальних вироків за ст. 126-1 КК України, то лише 32,75 % осіб, що вчинили домашнє насильство, перебували в стані алкогольного сп'яніння. Хотілося б відзначити, що вчинення протиправних дій, передбачених ст. 126-1 КК України в стані алкогольного сп'яніння, у деяких випадках не враховувалася суддями як обставина, що обтяжує покарання. Також відсутня у вироках суду і вказівка на п. 6-1 ч. 1 ст. 67 КК України (вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах) як обставину, що обтяжує покарання. Соціально-рольові ознаки як складова соціально-психологічних властивостей особи злочинця характеризує соціальні позиції

особи в різних сферах життя (у суспільному житті, родині, на виробництві). Залежно від сімейних ролей кривдниками зазвичай стають наступні: син (50 %), чоловік або колишній чоловік (24,13 %), співмешканець (18,96 %), донька (3,44 %), онук чи брат (1,74 %). Також на момент вчинення злочину більшість кривдників (96,52 %) офіційно не працевлаштовані та мають офіційний статус «кривдника» (6,89 %). Деякі дослідники відзначають, що домашні злочинці більше часу проводять із друзями (66,6 %), менше - удома (26,6 %), із сусідами - 10 %, колегами - 5,3 %. Найкращим оточенням вони вважають друзів (70 %), родичів - 14,6 %, сусідів - 15,3 %. Естетичне задоволення вони отримують від перегляду телебачення та користування інтернетом (73,5 %), від читання газет та журналів - 22 %. А найбільш шанованою людиною 84,6 % вважають друга [10].

З цими характеристиками тісно пов'язані різноманітні психічні патології та відхилення, які встановлюються у осіб, що вчиняють домашнє насильство. Так результати нашого дослідження свідчать про те, що серед осіб, які вчинили домашнє насильство є особи, які перебувають на обліку («психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю, з судом ГОЗ» та особи з обліком у нарколога – по 1,74 % відповідно).

Розглядаючи морально-психологічні ознаки кривдника, деякі дослідники класифікують їх на типи. Зокрема, О. Джуа виділяє такі, що вчиняють домашнє насильство, як-от:

1. Ситуативний тип, до якого належать особи, які характеризуються позитивно або нейтрально. Вони зазвичай схильні до наслідування загальноприйнятих правил соціальної взаємодії. Їм притаманні невміння стримувати себе в конфліктній ситуації, соціальний інфантизм, відсутність інтелектуальних, емоційних і вольових ресурсів, необхідних для вирішення складної конфліктної ситуації, нездатність прогнозувати наслідки власних вчинків тощо. Ці особи вдаються до насильства в сім'ї внаслідок впливу конфліктної ситуації, що виникає раптово і не впливає з їхньої попередньої поведінки. Кількісний показник представників зазначеного типу становить 30,9%. У межах цього типу виокремлюють наступне:

а) раптово-конфліктний підтип – особи зі схильністю дотримуватися загальноприйнятих правил поведінки, здатні враховувати суспільні норми, думку оточення. Такі індивіди схильні до диференційованої, адаптивної та опосередкованої поведінки, конструктивного розв'язання наявних міжособистісних суперечностей. Джерелом раптово виникаючої гострої конфліктної ситуації зазвичай стає власне потерпілий, який своїми діями провокує насильство, що виявляється в образах, приниженні або застосуванні фізичної сили, тому власні насильницькі дії він сприймає як суб'єктивно виправдані;

б) афективний підтип – особи, які вчинили насильство в родині, перебуваючи в стані сильного емоційного потрясіння, напруження. Вони зазвичай дотримуються загальноприйнятих норм, правил і мають низький рівень агресивності. Здебільшого злочинним виявам передують конфліктні стосунки з потерпілим. Причому такі особи неодноразово безуспішно робили спроби ненасильницького розв'язання сімейного конфлікту.

Ініціатива в загостренні конфлікту найчастіше надходила від потерпілих, що призводило до наростання емоційного напруження, формування під час конфлікту афективно насиченої мети, вираженого звуження свідомості та фіксації останньої на афектогенному об'єкті;

в) накопичувально-афективний підтип об'єднує осіб, які вчинили насильство в стані надзвичайного емоційного напруження, спровокованого діями потерпілого. Винним притаманний високий рівень асоціальності, афективна ригідність, емоційна нестійкість, конформність, схильність до самозвинувачення, напруженість, тривожність, високий контроль емоцій і поведінки, високий інтелект, позитивно спрямовані цінності, схильність прогнозувати наслідки своєї поведінки та інші особливості, що перешкоджають вияву агресивнонасиленницьких спонукань у поведінці, а також найнижчий (порівняно з іншими типами) рівень агресивності. Такі особистісні особливості сприяють формуванню в злочинців цього підтипу схильності до тривалого накопичення негативних переживань, фіксування на них, унаслідок чого насильство в сім'ї вчиняється в умовах тривалої психотравмуючої ситуації, викликаній та/або аморальною поведінкою потерпілого.

2. Нестійкий тип, об'єднує осіб, яких загалом характеризують негативно. Вони раніше вдавалися до порушення моральних норм, учиняли різні правопорушення, зокрема в сфері сімейних відносин. Правопорушники цієї категорії неналежно виконують вимоги суспільно прийнятих соціальних ролей, але спрямованість на вчинення насильницьких дій проти особи в них явно не виражена. Їхня насильницька поведінка в сім'ї формується зазвичай під впливом ситуативних імпульсів і спонукань, здебільшого афективно зумовлених, ніж раціонально спланованих. Кількісний показник представників цього типу становить 27,1 %.

3. Стійкий тип, представникам якого притаманні чітка та стійка агресивно-насиленницька спрямованість, стереотип застосування грубої сили. Їхня злочинна насильницька поведінка в сім'ї впливає зі звичного стилю життя та зумовлена стійкими антигромадськими поглядами, асоціальними установками й орієнтаціями. У сім'ї такі особи зазвичай самі створюють провокаційну ситуацію. Їхній спосіб життя є аморальним та антигромадським. Питома вага злочинців такого типу становить 24,8 %.

4. Злісний тип, представників якого відрізняються чіткою і стійкою агресивно-насиленницькою спрямованістю, яка має глибоко вкорінений, домінуючий, злісний характер, унаслідок чого їхні злочинні дії значною мірою втрачають ситуаційний характер. Провокація з боку потерпілого здебільшого взагалі відсутня або незрівнянна з наслідками, які наступили. Зазвичай вони самі створюють конфліктну ситуацію для задоволення власного бажання застосувати до потерпілого насильство (часто насильство в сім'ї вони вчиняють за відсутності будь-яких міжособистісних конфліктів). Їм притаманний максимальний рівень агресивності, що є для них домінуючим способом самоствердження та має характер самоцілності. Тому сімейне насильство для них є самоціллю. Серед загальної кількості осіб,

засуджених за насильницькі злочини в сім'ї, представники цього типу становлять 17,2 % [11, с. 38-40].

Існують й інші точки зору. А. Запорожцев, А. Лабунь, Д. Заброта, І. Басиста, І. Дроздова, В. Брижик, О. Мусієнко надають наступні: а) *регресивний тип*, який за низького рівня власної гідності не вміє контролювати власні потяги та бажання, утрачає межі дозволеного під час виконання функції розпорядника в родині; б) *морально нерозбірливий тип*, якому притаманний брутальний тип поведінки й жорстоке ставлення до членів сім'ї, примушування їх вступати в сексуальний контакт, застосовуючи фізичну силу чи користуючись безпорадним станом жертви; в) *сексуально нерозбірливий тип* не має ні моральних принципів, ні меж і правил у сексуальному задоволенні своїх потреб; г) *неадекватний тип* – соціопати, які не вписуються в межі соціальних норм і ставляться до членів сім'ї як до власності, що не становить жодної моральної цінності й не має права на особистісні вияви [11, с. 31].

Можна погодитися із І. Ботнарєнко, яка відзначає, що порівняльний аналіз результатів досліджень різних науковців особи злочинця, який чинить насильство в сім'ї, засвідчує відсутність принципових відмінностей між ними [12, с. 92].

Законом України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 року передбачено створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі. Постановою Кабінету Міністрів №234 від 20.03.2019 року затверджено порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильств за ознакою статі. Відповідно до п. 13 розділу Формування та ведення реєстру вищезазначеної постанови, до Реєстру вносяться відомості (окремо за кожним випадком) про: 1) випадок насильства; 2) постраждалу особу та вжиті заходи з надання їй допомоги; 3) кривдника. Хотілося б відзначити, що серед науковців висловлюється думка, що така інформаційна система суперечить міжнародним стандартам захисту прав людини. Через широке коло осіб, які мають доступ до цієї системи, спостерігається виникнення нових загроз для потерпілих та осіб, які повідомили про насильницький напад. Такий реєстр суперечить приписам Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок, а також домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (за Стамбульською конвенцією), оскільки має вестися збір загальних даних, а не персональних даних осіб.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що домашнє насильство в більшості вчиняють особи чоловічої статі (96,6 %), із них синами – 50 %; вікова група становить 21-40 років; особи мають повну середню освіту (50%) вони офіційно не працевлаштовані (96,52%), 62 % з них раніше не притягувалися до кримінальної відповідальності, а 32,75 % – перебували в стані алкогольного сп'яніння. Місце реєстрації та місце фактичного проживання у 65 % збігаються.

Отже, на підставі аналізу соціально-демографічних, кримінально-правових та соціально-психологічних властивостей кривдника, як складових

кримінологічного портрету осіб, що вчинили домашнє насильство, вважаємо за доцільне продовжити дослідження домашнього насильства за такими напрямками досліджень, як-от: детермінація та протидія домашньому насильству.

Використані джерела:

1. Бафия Е. Проблемы криминологии. Диалектика криминогенной ситуации. М.: Юрид. лит., 1983. 150 с.
2. Беляев Н. А. Криминология : учебник / Н. А. Беляев, И. В. Волгарева, Н. М. Кропачев и др. ; под ред. В. В. Орехова. СПб.: Изд-во СПб. ун-та. 1992. 216 с.
3. Алексеев А. И. Криминология: курс лекций. М.: Щит-М. 1998. 340 с.
4. Криминология : учебник / под ред. В. Н. Кудрявцева, В. Е. Эминова. М.: Юрист. 1995. 512 с.
5. Даньшин И. Н. К вопросу о личности преступника. *Проблемы социалистической законности*. 1980. Вып. 6. С. 117-126.
6. Блага А.Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія. Харків: Макаренко. 2014. 360 с.
7. Гумін О.М. Характеристика осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 810. С. 172-177.
8. Основні риси особистості, яка чинить насильство в сім'ї. *Кримінальне право України*. 2006. №11. С.44-46
9. Гитин В., Хигер Б. Анатомия криминала. Убийство. Изнасилование. Харьков: Паритет, 1996. 416 с.
10. Филиппенко К. В. Криминологическая характеристика личности, виновных в бытовом насилии. *Психопедагогика в правоохранительных органах*. 2010. № 1 (40). С. 65-70.
11. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужі, І. В. Опришка, О. Г. Кулика. Київ: Нац. акад. внутр. справ України. 2005. 124 с.
12. Ботнаренко І. А. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 83-94

References

1. Bafyia E. Problemy krymynolohyy. Dyalektyka krymynohennoi sytuatsyy. M.: Yuryd. lyt., 1983. 150 s.
2. Beliaev N. A. Krymynolohyia : uchebnyk / N. A. Beliaev, Y. V. Volhareva, N. M. Kropachev y dr. ; pod red. V. V. Orekhova. SPb.: Yzd-vo SPb. un-ta. 1992. 216 s.
3. Alekseev A. Y. Krymynolohyia: kurs lektsyi. M.: Shchyt-M. 1998. 340 s.
4. Krymynolohyia : uchebnyk / pod red. V. N. Kudriavtseva, V. E. Emynova. M.: Yuryst. 1995. 512 s.
5. Danshyn Y. N. K voprosu o lychnosti prestupnyka. *Problemy sotsyalyistycheskoi zakonnosti*. 1980. Vyp. 6. S. 117-126.
6. Blaha A.B. Nasylstvo v sim'i (kryminolohichnyi analiz i zapobihannia): monohrafiia. Kharkiv: Makarenko. 2014. 360 s.
7. Humin O.M. Kharakterystyka osib, yaki vchyniaut nasylstvo v sim'i. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Yurydychni nauky. 2014. № 810. S. 172-177.
8. Osnovni rysy osobystosti, yaka chynyt nasylstvo v sim'i. *Kryminalne pravo Ukrainy*. 2006. №11. S.44-46

9. Hytyn V., Khyher B. Anatomya krymynala. Ubyystvo. Yznasylovanye. Kharkov: Parytet, 1996. 416 s.

10. Fylyppenko K. V. Krymynolohycheskaia kharakterystyka lychnosty, vynovnykh v bytovom nasyllyi. *Psykhopedahohyka v pravookhranytelnykh orhanakh*. 2010. № 1 (40). S. 65-70.

11. Pravovi ta kryminolohichni zasady zapobihannia nasylstvu v sim'i: navch. posib. / za zah. red. O. M. Dzhuzhi, I. V. Opryshka, O. H. Kulyka. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav Ukrainy. 2005. 124 s.

12. Botnarenko I.A. Kryminolohichna kharakterystyka osib, yaki vchyniaut nasylstvo v sim'i. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. 2017. № 2 (103). S. 83-94

Стаття надійшла до редколегії 05.06.2019

Биленко П. С.,

специалист отдела организации службы
Донецкого юридического института МВД Украины
(г. Мариуполь, Украина)

КРИМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБИДЧИКА

В статье раскрыта криминологическая характеристика лиц, совершающих домашнее насилие. Указано, что насильственные действия со стороны членов своей семьи наносят серьезный психологический и физический вред, чем аналогичные поступки от посторонних лиц. Проанализированы структурные элементы криминологической характеристики обидчика, в частности социально-демографические, уголовно-правовые и социально-психологические свойства. Сделан вывод, что домашнее насилие совершают лица мужского пола (96,6 %) возрастной группы 21-40 лет, из них сыновьями – 50 %, особы имеют полное среднее образование (50 %), официально не трудоустроены (96,52 %), 62 % из них ранее не привлекались к уголовной ответственности, а 32,75 % – находились в состоянии алкогольного опьянения. Место регистрации и место фактического проживания у 65 % особ совпадает.

Ключевые слова: преступность, личность преступника, домашнее насилие, лицо, совершившее домашнее насилие, обидчик, социально-демографические признаки, уголовно-правовые признаки, социально-психологические признаки.

Bilenko P.,

specialist of service organization unit
of Donetsk law institute
of Ministry of internal affairs of Ukraine
(Mariupol, Ukraine)

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTIC OF THE OFFENDER

This article is concerning on criminological characteristic of persons committing domestic violence. It has been stated that violence from own family members results in more serious psychological and physical damage than bystanders' equivalent acts.

An importance of the research of criminological characteristic of the person committing domestic violence (offender) as well as his criminological portrait composition has been stressed.

It has been claimed that definition of criminologically valued features of the structure of the person committing domestic violence will enable to estimate his typical criminological portrait and consequently to elaborate recommendations on improvement of such socially dangerous phenomena counteraction.

Current approaches to the definition of term «personality of criminal» have been analyzed. The author supports long established definition of personality of criminal as complex of socially significant features, connections and relations which designate human being (person) guilty in violation of criminal legislation.

A person committing domestic violence has been studied through structural elements of his criminological characteristic such as social demographic, criminal legal and social psychological features.

The conclusion that domestic violence is committed by males (96,6 %, of which 50 % - sons) aged from 21 to 40, having secondary education (50 %), officially non-employed (96,52 %), 62 % of which have no previous criminal record and 32,75 % were under influence of alcohol has been drawn; 65 % has same place of registration and place of actual residence.

A suggestion to study domestic violence further in a way of its determination and counteraction has been made.

Key words: crime, personality of criminal, domestic violence, person committing domestic violence, offender, social demographic features, criminal legal features, social psychological features.

DOI

УДК 343.13

М. Ю. Веселов,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Кривий Ріг - м. Одеса, Україна)
e-mail: m.me/krog.onua.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

М. Ю. Гаврилюк,

студентка 4 курсу Криворізького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Кривий Ріг - м. Одеса, Україна)
e-mail: m.me/krog.onua.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4935-8762>

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ, ЯКА НЕ ДОСЯГЛА ВІКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті звертається увага на відсутність чітких положень про процесуальні права дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності й щодо яких